

Kacper PRZYSADA*

 <https://orcid.org/0000-0002-0863-648X>

CZY NARUSZENIE OBOWIĄZKÓW ZWIĄZANYCH Z ODBYWANIEM KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI W SYSTEMIE DOZORU ELEKTRONICZNEGO STANOWI ODRĘBNE PRZESTĘPSTWO?

Abstrakt

Przedmiot badań: Przedmiotem badań niniejszego opracowania jest próba udzielenia odpowiedzi na pytanie o realizację znamion typu czynu zabronionego przez skazanego, który narusza obowiązki związane z odbywaniem kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Artykuł skupia się na analizie znamion typów czynów zabronionych opisanych w art. 242 § 1 oraz art. 244 kodeksu karnego.

Cel badawczy: Celem badawczym jest wykładnia znamion określonych typów czynów zabronionych oraz ustalenie, czy zachodzą podstawy do przyjęcia odpowiedzialności karnej skazanego, który nie realizuje nałożonych na niego przez sąd penitencjarny obowiązków, w przypadku udzielenia zgody na odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Metoda badawcza: W pracy wykorzystano metodę dogmatycznoprawną polegającą na analizie norm prawnych zawartych w kodeksie karnym, a także teoretycznoprawną (analiza komentarzy, monografii, artykułów, orzecznictwa) oraz w niezbędnym zakresie historycznoprawną.

Wyniki: Zachowanie polegające na naruszeniu obowiązku pozostawania we wskazanym przez sąd albo komisję penitencjarną miejscu w wyznaczonym czasie przez osobę odbywającą karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie powinno być kwalifikowane jako realizacja występkę samouwolnienia z art. 242 § 1 k.k. Zachowanie takie realizuje znamiona typu czynu zabronionego opisanego w art. 244 k.k. Rozwiązanie to prowadziłoby jednak do przyjęcia, że taki czyn zagrożony jest jeszcze wyższą sankcją karną niż w przypadku przestępstwa samouwolnienia, co mogłoby oznaczać nieuzasadnione zróżnicowanie sankcji karnej względem przewidzianej w art. 244a § 2 k.k.

Słowa kluczowe: samouwolnienie, system dozoru elektronicznego, polskie prawo karne.

---

* Student, Uniwersytet Jagielloński, Wydział Prawa i Administracji; e-mail: kacper.przysada@student.uj.edu.pl

1. Wstęp

System dozoru elektronicznego (dalej: **SDE**) znalazł się w polskim porządku prawnym wskutek uchwalenia ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Jednym z celów przyświecających uchwaleniu przywołanej ustawy było, jak wynika z uzasadnienia projektu¹, wyjście naprzeciw „potrzebie zmniejszenia populacji osadzonych w zakładach karnych przez wprowadzenie alternatywnego do izolacji więziennej systemu wykonywania krótkoterminowej kary pozbawienia wolności”, co wcale nie jest oczywiste, gdyż od momentu wejścia w życie przywołanej ustawy SDE zmieniał swoją rolę.

Z początku SDE został określony jako jeden z systemów wykonywania kary pozbawienia wolności². System ten, jako forma odbywania kary pozbawienia wolności, funkcjonował jednak do 1 lipca 2015 r., kiedy to weszły w życie przepisy nowelizujące m.in. kodeks karny wykonawczy³, do którego trafiły regulacje związane z SDE, a sam SDE stał się jedną z form wykonywania kary ograniczenia wolności⁴. Trwało to stosunkowo krótko, bo już rok później, a dokładnie 15 kwietnia 2016 r.⁵, znowelizowano art. 43c § 1 k.k.w., powracając tym samym do rozwiązania przewidującego SDE jako alternatywę dla wykonywania kary pozbawienia wolności⁶.

¹ Rządowy projekt ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, <https://orka.sejm.gov.pl/proc5.nsf/opisy/1237.htm>; stan na 8.03.2024 r.

² Art. 2 ust. 1 ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego brzmiał: „System dozoru elektronicznego jest jednym z systemów wykonywania kary pozbawienia wolności, polegającym na kontrolowaniu zachowania skazanego przebywającego poza zakładem karnym przy użyciu aparatury monitorującej, czyli urządzeń elektronicznych oraz instalacji i systemów, które zawierają służące tej kontroli podzespoły elektryczne lub elektroniczne, zwanej dalej «środkami technicznymi»”.

³ Art. 4 pkt 20 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U., poz. 396 z późn. zm.).

⁴ Art. 43c § 1 k.k.w. brzmiał: „Karę ograniczenia wolności w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór stacjonarny. Środki karne i zabezpieczające w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór zbliżeniowy lub mobilny”.

⁵ Art. 6 ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U., poz. 428).

⁶ Art. 43c § 1 k.k.w. w obecnym brzmieniu: „Karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór stacjonarny. Środki karne i zabezpieczające w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór zbliżeniowy lub mobilny”.

W polskim porządku prawnym SDE został zdefiniowany jako ogół metod postępowania i środków technicznych służących do wykonywania dozoru elektronicznego (art. 43b § 2 k.k.w.), który z kolei polega na kontroli zachowania skazanego przy użyciu środków technicznych (art. 43b § 1 k.k.w.). Dozór elektroniczny może przybrać trzy różne, następujące formy:

- 1) dozór stacjonarny,
- 2) dozór mobilny,
- 3) dozór zbliżeniowy.

Z punktu widzenia niniejszej pracy relevantny jest wyłącznie pierwszy z wymienionych, który umożliwi kontrolę przebywania przez skazanego w określonych dniach tygodnia i godzinach we wskazanym przez sąd miejscu. Kontrolę tę umożliwi urządzenie nadawczo-odbiorcze w postaci zakładanej na rękę lub nogę bransolety, które wysła sygnał do zamontowanego w mieszkaniu bądź innym miejscu, w którym przebywa skazany, urządzenia monitorującego.

2. Samouwolnienie (art. 242 § 1 k.k.)

W pierwszej kolejności analizie poddany zostanie art. 242 § 1 k.k., który stanowi, że karze grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 podlega ten, kto uwalnia się sam, będąc pozbawionym wolności na podstawie orzeczenia sądu lub prawnego nakazu wydanego przez inny organ państwowy. Występek ten jest typem indywidualnym, ponieważ dopuścić się go może wyłącznie osoba pozbawiona wolności na podstawie orzeczenia sądu lub prawnego nakazu wydanego przez inny organ państwowy⁷. W doktrynie powszechnie przyjmuje się, że chodzi tu nie tylko o karę pozbawienia wolności, ale również zastępczą karę pozbawienia wolności, karę aresztu, karę aresztu wojskowego oraz karę aresztu zastępczego⁸.

Czynność wykonawcza omawianego występku polega natomiast na samouwolnieniu się osoby pozbawionej wolności. Próbę zdefiniowania, czym jest samouwolnienie, podjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 września 1992 r., wskazując, że samouwolnieniem się jest „wydostanie się poza obręb miejsca

⁷ M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. Komentarz do art. art. 212–277d*, W. Wróbel, A. Zoll (red.), Warszawa 2017, art. 242.

⁸ Tak m.in.: T. Razowski, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, J. Giezek (red.), Warszawa 2021, art. 242; M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. ...*; P. Zakrzewski, w: *Kodeks karny. Komentarz*, J. Majewski (red.), Warszawa 2024, art. 242.

zamknięcia lub spod dozoru”⁹. Definicję tę uzupełnił Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 18 września 2003 r., stwierdzając, że „Przestępstwo samouwolnienia z art. 242 § 1 k.k. jest dokonane z chwilą wyzwolenia się spod kontroli straży («zerwania więzów straży»), to jest spowodowania stanu, w którym strażnicy muszą podjąć pościg za sprawcą, bo utracili z nim kontakt bezpośredni”¹⁰. Stanowisko SA podtrzymał w niedawnym wyroku SN podczas udzielania odpowiedzi na pytanie dotyczące możliwości realizacji znamion przestępstwa samouwolnienia w przypadku wyjścia z zakładu karnego w celu wykonywania pracy poza jego terenem w systemie bez konwojenta, wskazując, że „Uwolnienie się», o którym mowa w art. 242 § 1 k.k., musi wiązać się z przełamaniem fizycznie istniejącej bariery (zamknięcia w pomieszczeniu lub «wieszów straży»)»¹¹. Należy jednak odnotować, że dwa pierwsze cytowane wyroki zostały wydane przed wejściem w życie ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, a zatem nie mogły one uwzględniać specyficznego dla SDE sposobu kontroli.

Czy zatem osoba odbywająca karę pozbawienia wolności w SDE może dopuścić się występku samouwolnienia? W celu udzielenia odpowiedzi na to pytanie należy zastanowić się, czy osoba odbywająca karę pozbawienia wolności w SDE jest osobą pozbawioną wolności w rozumieniu art. 242 § 1 k.k., a także, czy może ona dokonać samouwolnienia w rozumieniu zaprezentowanym powyżej. Na marginesie należy zaznaczyć, że problem ten nie jest zupełnie nowy, ponieważ pojawił się na tle sprawy, w której pierwszy wyrok (uniewinniający) zapadł 5 kwietnia 2016 r., jednak w dalszym ciągu nie został on rozstrzygnięty. SN, który w pierwszej kolejności przekazał sprawę powiększonemu składowi SN na podstawie postanowienia z dnia 19 stycznia 2017 r.¹², ostatecznie nie rozstrzygnął merytorycznie problemu, ponieważ zastosowanie znalazły zasady intertemporalne¹³. Zagadnienie to jest doniosłe praktycznie z uwagi na stale (z drobnymi fluktuacjami) rosnącą liczbę osób odbywających karę pozbawienia wolności w SDE¹⁴.

⁹ Wyrok SN z 23.09.1992 r., III KRN 129/92, OSNKW 1993, nr 1–2, poz. 6.

¹⁰ Wyrok SA w Krakowie z 18.09.2003 r., II AKa 230/03, LEX nr 82906.

¹¹ Wyrok SN z 20.02.2024 r., I KK 459/23, LEX nr 3686365.

¹² Postanowienie SN z 19.01.2017 r., I KZP 11/16, LEX nr 3542245.

¹³ Wyrok SN (7) z 21.06.2017 r., I KZP 3/17, LEX nr 2334899.

¹⁴ Biuro Dozoru Elektronicznego. Dane statystyczne dostępne są na stronie Służby Więziennej (<https://sw.gov.pl/jednostka/biuro-dozoru-elektronicznego>; stan na 8.03.2024 r.) w zakładce „Statystyka”.

Przechodząc do wykładni znamion art. 242 § 1 k.k., należy wskazać, że przepis ten posługuje się pojęciem „będąc pozbawionym wolności”, nie zaś „odbywając karę pozbawienia wolności”. W doktrynie wskazuje się, że „pozbawienie wolności” należy rozpatrywać na dwóch płaszczyznach, które można określić jako płaszczyznę materialną (faktyczną) i formalną (prawną). Chodzi zatem o rzeczywiste pozbawienie wolności człowieka (ograniczenie swobody w decydowaniu o miejscu swojego pobytu, sposobie organizacji wolnego czasu, rytmie dnia, poddanie określonej dyscyplinie oraz często przymusowej integracji z innymi osobami), które znajduje uzasadnienie w podstawie faktycznej i prawnej (orzeczenie sądu lub prawny nakaz wydany przez inny organ państwowy)¹⁵. Nieuzasadnione wydaje się być kwalifikowanie SDE jako będącego pozbawieniem wolności albo jej ograniczenia wyłącznie na podstawie umiejscowienia SDE w systemie, co w pewnym sensie uczynił SN w orzeczeniu I KZP 3/17, pisząc w uzasadnieniu, że „Od 1 lipca 2015 r. do 15 kwietnia 2016 r. obowiązywał stan prawny, w którym dozór elektroniczny nie był traktowany jako forma wykonywania kary pozbawienia wolności. Zmiana stanu prawnego do jakiego doszło z dniem 15 kwietnia 2016 r. nie może zaś skutkować niekorzystnym ustaleniem odnośnie do odpowiedzialności karnej oskarżonego P. P., gdyż byłoby to sprzeczne z unormowaniem art. 4 § 1 k.k., nakazującym także uwzględnić stan prawny, jaki obowiązywał w okresie pomiędzy datą czynu a datą orzekania”¹⁶. Dla przyjęcia bądź nierealizacji znamion art. 242 § 1 k.k. przez osobę odbywającą karę w SDE istotne wydaje się przeanalizowanie jakościowych różnic pomiędzy osadzeniem w zakładzie karnym a odbywaniem kary przy użyciu dozoru elektronicznego. W pewnym sensie nawet pozbawienie wolności w klasycznym rozumieniu, tj. osadzenie w zakładzie karnym, jest w rzeczywistości ograniczeniem wolności, ponieważ jakąś część wolności osadzony zachowuje. Chodzi zatem o wyznaczenie granicy, kiedy możemy mówić jeszcze o ograniczeniu wolności, a kiedy już stopień intensyfikacji ograniczeń będzie mógł zostać uznany za pozbawienie wolności.

Pomocnym w wyznaczeniu tejże granicy może okazać się art. 189 § 1 k.k.¹⁷, który również posługuje się znamieniem „pozbawienia wolności człowieka”, a na gruncie którego wskazuje się, że „przedmiotem ochrony [...] jest wolność w znaczeniu swobody ruchów i możliwości zmiany miejsca

¹⁵ M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, w: *System Prawa Karnego*, t. 8, *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, L. Gardocki (red.), Warszawa 2013, s. 732.

¹⁶ Wyrok SN (7) z 21.06.2017 r., I KZP 3/17, LEX nr 2334899, s. 14.

¹⁷ Kto pozbawia człowieka wolności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

przebywania (tzw. wolność lokomocyjna)¹⁸. W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że jednym z obowiązków skazanego odbywającego karę w SDE jest pozostawanie we wskazanym przez sąd albo komisję penitencjarną miejscu w wyznaczonym czasie (art. 43n § 2 pkt 1 k.k.w.). Obowiązek ten doprecyzowany jest w art. 43na k.k.w., zgodnie z którym „Sąd penitencjarny albo komisja penitencjarna określa przedziały czasu w ciągu doby i w poszczególnych dniach tygodnia, w których skazany ma prawo się oddalić z miejsca stałego pobytu lub innego wskazanego miejsca na okres nieprzekraczający 12 godzin dziennie [...]”. Niewątpliwie w czasie wykraczającym poza 12 godzin¹⁹ wolność lokomocyjna skazanego jest ograniczona, ponieważ jest on zobowiązany przebywać w określonym miejscu, jednak w dalszym ciągu jest to ograniczenie zgoła odmienne od przebywania w zakładzie karnym. W zakładzie karnym bowiem, nawet w jego najbardziej wolnościowej odmianie, tj. w zakładzie typu otwartego, centrum życia skazanego staje się teren zakładu. Skazany opuszcza zakład raczej w drodze wyjątku, podczas gdy w SDE jest to reguła. Argument ten wydaje się być jednak jednym z najmniej przekonujących i odróżniających od siebie SDE oraz karę pozbawienia wolności.

Różnica pomiędzy odbywaniem kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym a w SDE nie sprowadza się jednak wyłącznie do wolności lokomocyjnej. Zdecydowanie bardziej odróżniające wydają się być takie czynniki, jak przymusowa integracja, izolacja oraz dyscyplina²⁰, które wpływają na wolność osobistą jednostki.

Analizując wpływ SDE oraz kary pozbawienia wolności odbywanej w zakładzie karnym na więzi społeczne, należy stwierdzić, że różnica pomiędzy nimi jest znacząca. W przypadku SDE to skazany decyduje, z kim chce, a z kim nie chce przebywać, podczas gdy osadzony nie ma takiego wyboru. Przebywa on z innymi skazanymi i jego wybór w zakresie relacji społecznych ogranicza się do tej wąskiej grupy osób. Dodatkowym elementem, ułatwiającym rozróżnienie od siebie pojęć „ograniczenie wolności” od „pozbawienia wolności” jest izolacja. Zdaje się, że nie wymaga uzasadnienia teza o izolacyjnym charakterze

¹⁸ M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. ...*; Tak też: Samouwolnienie się od dozoru (zagadnienie prawne Sądu Najwyższego), <https://www.dogmatykarnisty.pl/2016/12/samouwolnienie-sie-od-dozoru/>; stan na 8.03.2024 r.

¹⁹ Należy jednak pamiętać, że nie zawsze okres ten wynosić będzie 12 godzin, a decyzja w tym zakresie należy do sądu penitencjarnego lub komisji penitencjarnej.

²⁰ K. Mamak, *Dozór elektroniczny – rozważania na tle kary pozbawienia wolności, kary ograniczenia wolności oraz przestępstwa samouwolnienia (art. 242 § 1 k.k.)*, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych* 2017/3, s. 16.

kary pozbawienia wolności odbywanej w zakładzie karnym. Inaczej jest jednak z tą samą karą odbywaną w SDE. Otóż, jak wskazywali autorzy projektu ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego: „**Pozostawanie przez skazanego poza zakładem karnym pod kontrolą elektroniczną nie niesie ze sobą tych negatywnych skutków społecznych, które towarzyszą nawet krótkiej izolacji więziennej**, takich jak na przykład wzajemna demoralizacja skazanych, osłabienie więzi z rodziną, degradacja ekonomiczna, przerwa w nauce, etc.”, „Proponowana regulacja wychodzi naprzeciw postulatowi zawartemu w tzw. Zasadach Tokijskich [...]. W zasadach tych przyjęto, że państwa członkowskie rozwiną w ramach własnych systemów prawnych **środki o charakterze nieizolacyjnym** [...]”, „W tym miejscu dodać trzeba, że nie wydaje się, aby **przewidziane w tym systemie ograniczenie swobody skazanego stanowiło dalej idącą ingerencję w sferę jego prywatności i mogło naruszać jego godność bardziej niż zastosowanie sankcji izolacyjnej**”, „Zakładane ograniczenie stosowania SDE wyłącznie do osób, które uprzednio nie były skazane na karę pozbawienia wolności za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe, jest racjonalne, jeżeli zważyć, że **SDE wykonywany jest w istocie na wolności**”²¹. Zatem pierwotnym celem wprowadzenia cytowanej ustawy, który pozostaje aktualny do dziś, było stworzenie alternatywnego, nieizolacyjnego rozwiązania dla kary pozbawienia wolności. Ponadto, w przypadku skazanego odbywającego karę w SDE izolacja w zasadzie wcale nie występuje, ponieważ poza wyznaczonym przedziałem czasowym w miejscu stałego pobytu skazanego lub w innym wyznaczonym miejscu mogą przebywać również inne osoby, z którymi skazany może w dalszym ciągu utrzymywać więzi. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na aspekt izolacji w kontekście jego wpływu na stosunek do danej osoby. Można przypuszczać, że bardziej negatywny stosunek będą miały osoby względem osadzonego niż względem osoby odbywającej karę w SDE, jednak autor nie natrafił na żadne badania uzasadniające tę hipotezę.

Ostatnim z wymienionych elementów, odróżniających jest dyscyplina, która występuje zarówno w przypadku kary pozbawienia wolności odbywanej w zakładzie karnym, jak i w przypadku SDE. W SDE chodzi jednak w głównej mierze o samodyscyplinę, ponieważ w wyznaczonym przedziale czasowym to skazany organizuje swój czas. Zupełnie inaczej niż ma to miejsce w zakładzie

²¹ Rządowy projekt ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (<https://orka.sejm.gov.pl/proc5.nsf/opisy/1237.htm>; stan na 8.03.2024 r.), s. 1, 2 i 11.

karnym, w którym skazany ma obowiązek dostosować się do harmonogramu ustalanego przez dyrektora danej jednostki.

Czy w świetle dotychczasowych rozważań na temat dozoru elektronicznego można mówić o pozbawieniu wolności? Jak wskazuje K. Mamak, „Argumenty za tym, żeby kwalifikować dozór elektroniczny jako karę pozbawienia wolności są w zasadzie dwa. Jeden związany z miejscem jakie zdecydował się nadać mu ustawodawca, a drugi to próba wywiedzenia, że dozór elektroniczny jest izolacją”. Wydaje się, że oba te argumenty są stosunkowo łatwe do zbicia.

Jeżeli chodzi o umiejscowienie dozoru elektronicznego w systemie, należy zauważyć, że sam ustawodawca nie ma pewności co do charakteru tego rozwiązania, na co wskazuje historyczny rozwój tej instytucji w polskim systemie prawnym. Był bowiem okres, w którym SDE funkcjonował jako forma odbywania kary ograniczenia wolności (patrz Wstęp). Interpretując art. 43c § 1 zd. 1 k.k.w., należy zwrócić uwagę, że „Karę pozbawienia wolności w **systemie dozoru elektronicznego** wykonuje się jako dozór stacjonarny”. Jest to zatem sposób, forma odbywania kary pozbawienia wolności, a nie jej odpowiednik²². K. Mamak przyjmuje tutaj rozróżnienie na formalne i faktyczne pozbawienie wolności²³. Takiej interpretacji nie podważa pogląd Sądu Najwyższego zawarty w wyroku z dnia 23 maja 2014 r.²⁴, w którym stwierdzono, że warunek odbycia kary pozbawienia wolności w rozumieniu art. 64 § 1 k.k. spełnia także kara tego rodzaju wykonywana w całości lub w części w systemie dozoru elektronicznego, a który to pogląd wykorzystał Sąd Okręgowy (ten sam, który zwrócił się do SN w celu rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego) na poparcie swojego stanowiska w sprawie dotyczącej realizacji znamion występku samouwolnienia przez osobę odbywającą karę w SDE²⁵. Inaczej twierdzi A. Górski, wskazując, że: „[...] w wyroku z 23.06.2014 r. [23.05.2014 r. – korekta autora] Sąd Najwyższy uznał, że odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoi na przeszkodzie uznaniu działania sprawcy w warunkach

²² Tak też M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. ...*: Natomiast system dozoru elektronicznego jest to ogół metod postępowania i środków technicznych służących do wykonywania dozoru elektronicznego. Zatem *explicite* z ustawy wynika, że elektroniczny nadzór nad osobą skazaną jest tylko i wyłącznie zestawem technicznych metod kontroli.

²³ K. Mamak, *Dozór elektroniczny...*, s. 21; Tak samo: P. Poniatowski, *Przestępstwa związane z odzyskaniem wolności przez osobę prawnie jej pozbawioną (art. 242 i 243 k.k.)*, Rozprawa doktorska przygotowana pod kierunkiem Prof. dra hab. Marka Mozgawy w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii WPiA UMCS w Lublinie, Lublin 2019, s. 158.

²⁴ Wyrok SN z 23.05.2014 r., III KK 16/14, LEX nr 1469141.

²⁵ Postanowienie SN z 19.01.2017 r., I KZP 11/16, LEX nr 3542245.

art. 64 § 2 k.k. [64 § 1 k.k. – korekta autora] Jest to jednoznacznym dowodem jednolitego rozumienia różnych tylko w formie kar pozbawienia wolności i tym samym pośrednim argumentem za interpretacją znamion występku samouwolnienia, jakiej dokonał SN²⁶. Nie sposób zgodzić się z autorem cytowanego tekstu, bowiem wyrażony przez SN pogląd nie pozostaje w sprzeczności z prezentowanym przez innych autorów oraz w niniejszym tekście stanowiskiem. W art. 64 § 1 k.k. mowa jest o sprawcy **skazanym** za przestępstwo umyślne **na karę pozbawienia wolności**. Fakt, że sprawca odbywa tę karę w innej formie, tj. w SDE, nie ma wpływu na fakt wymierzenia mu kary pozbawienia wolności. Sprawca w dalszym ciągu jest skazany na karę pozbawienia wolności, a jedynie odbywa ją w sposób, który możemy określić jako ograniczenie wolności bądź jej pozbawienie, analizując faktyczną ingerencję w wolność osobistą skazanego odbywającego tę karę w SDE. Rację zatem ma SN, uznając, że „Warunek odbycia kary pozbawienia wolności w rozumieniu art. 64 § 1 k.k. spełnia także kara tego rodzaju wykonywana w całości lub w części w systemie dozoru elektronicznego²⁷. W kontekście izolacyjnej bądź nie natury dozoru elektronicznego zostało to przeanalizowane powyżej i bezcelowe byłoby przytaczanie w tym miejscu tych samych argumentów.

Podsumowując zatem rozważania na temat charakteru dozoru elektronicznego, pewnym jest, że granica pomiędzy pozbawieniem a ograniczeniem wolności jest stosunkowo płynna i nie sposób wskazać moment, w którym kończy się ograniczenie, a zaczyna pozbawienie wolności, ponieważ wolność człowieka rozpatrywana powinna być na wielu płaszczyznach. Oprócz przyjęcia, czy w przypadku dozoru elektronicznego dochodzi do ograniczenia czy pozbawienia wolności dla realizacji znamion przestępstwa opisanego w art. 242 § 1 k.k., potrzebne jest jeszcze uwolnienie się przez osobę.

Dla udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy osoba odbywająca karę w SDE jest w stanie dokonać samouwolnienia, należy zastanowić się, czy w przypadku takiej osoby „dochodzi do przełamania fizycznie istniejącej bariery (zamknięcia w pomieszczeniu lub «więzów straży»)»²⁸. Jest to definicja, którą SN posługiwał się zarówno przed (Wyrok SN z 23.09.1992 r., III KRN 129/92), jak i po (Wyrok SN z 20.02.2024 r., I KK 459/23) wprowadzeniu do polskiego porządku prawnego SDE. W kwestii „zamknięcia w pomieszczeniu” uzasadniona

²⁶ A. Górski, *Wykonywanie kary w systemie dozoru elektronicznego a przestępstwo samouwolnienia (uwagi na marginesie wyroku Sądu Najwyższego, I KZP 3/17*)*, Państwo i Prawo 2019/4/, s. 83.

²⁷ Wyrok SN z 23.05.2014 r., III KK 16/14, LEX nr 1469141.

²⁸ Wyrok SN z 20.02.2024 r., I KK 459/23, LEX nr 3686365.

wydaje się analogia do osoby wykonującej pracę poza zakładem karnym w systemie bez konwojenta. Jak wskazał SN w ostatnim wskazanym wyroku (I KK 459/23): „W czasie wykonywania pracy w tym systemie [bez konwojenta – uzupełnienie autora] skazany nie pozostaje pod dozorem służby więziennej. Mimo iż pozostaje on formalnie pozbawiony wolności – jako osoba pozbawiona wolności na mocy nakazu odpowiedniego organu władzy publicznej – to nie jest jej pozbawiony faktycznie. Brak więc niezbędnego dla wypełnienia znamion z art. 242 § 1 k.k. elementu materialnego «pozbawienia wolności». Skoro sprawca zatrudniony w systemie bez konwojenta nie musi przełamywać żadnej bariery, by się oddalić z miejsca świadczenia pracy (gdyż taka bariera nie istnieje), to nie ma w jego zachowaniu niezbędnego elementu «wyzwolenia się spod kontroli». Chociaż jest on formalnie pozbawiony wolności, to nie jest faktycznie ograniczoną jego swoboda wyboru miejsca przebywania. Nie dochodzi więc do «uwolnienia się», gdyż sprawca pozostaje faktycznie (choć nieformalnie) «uwolniony». Również skazany objęty dozorem elektronicznym nie pozostaje w zamknięciu, nie musi „wyłamać się” z miejsca odbywania kary. Sam może zdecydować o opuszczeniu tego miejsca, chociażby poza wyznaczonym czasem, naruszając tym samym warunki objęcia dozorem. Brak jednak fizycznej bariery, którą skazany musiałby przełamać.

Przyjmując za prawdziwe stwierdzenie, że nie dochodzi do przełamania fizycznej bariery w postaci zamknięcia w pomieszczeniu, czy można mówić o jej przełamaniu poprzez zerwanie „więzów straży” w znaczeniu „spowodowania stanu, w którym strażnicy muszą podjąć pościg za sprawcą, bo utracili z nim kontakt bezpośredni”²⁹? Jak wskazują W. Ludźmierski i M. Tyralik „samo rozumienie «więzów straży» w miarę rozwoju technologicznego nie musi koniecznie oznaczać stałej bariery fizycznej. Istotnym wydaje się natomiast istnienie pewnego systemu szybkiego reagowania, aby możliwym było «utracenie bezpośredniego kontaktu». Z tego punktu widzenia kluczowe jest, w jakim czasie następuje reakcja na podjętą próbę oddalenia się z miejsca odbywania kary. Jeżeli straż (czy jakkolwiek inna forma reakcji) jest w stanie niezwłocznie zapobiec opuszczeniu przez skazanego wyznaczonego miejsca, to wciąż mielibyśmy do czynienia z «więzami straży», nawet bez zamykania skazanego za murem”³⁰. Takie rozumienie „więzów straży” prowadzi do wniosku, że skazany odbywający karę pozbawienia wolności nie zrywa „więzów straży”, gdyż nie jest

²⁹ Wyrok SA w Krakowie z 18.09.2003 r., II AKa 230/03, LEX nr 82906.

³⁰ **W. Ludźmierski, M. Tyralik**, *Przestępstwo samouwolnienia a system dozoru elektronicznego i praca poza zakładem karnym*, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 2021/XXV/1, s. 19–20.

nimi w ogóle objęty. Może być przecież tak, że skazany zdecyduje się naruszyć warunki odbywania dozoru i nie powrócić do wyznaczonego miejsca. Od momentu realizacji takiej decyzji przez skazanego do chwili powzięcia informacji przez odpowiednie służby o naruszeniu warunków dozoru może upłynąć nawet 12 godzin. Według jednej z definicji „bezpośredni” oznacza „znajdujący się bardzo blisko, niczym nieprzedzielony”³¹. Ciężko zatem mówić w takiej sytuacji o „bezpośrednim kontakcie” strażników ze skazanym.

Oprócz powyżej przedstawionych argumentów za brakiem realizacji znamion art. 242 § 1 k.k. w omawianym przypadku przemawiają jeszcze dwa argumenty. Pierwszym z nich jest intensywność, z jaką dane zachowanie godzi w dobro prawne, które w tym przypadku możemy wyinterpretować z tytułu rozdziału XXX kodeksu karnego³², tj. wymiar sprawiedliwości, a dokładniej „prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, polegające na realizowaniu państwowego prawa karania”³³. Jak jednak wskazują W. Ludźmierski i M. Tyralik: „Wydaje się jednak, że funkcje art. 242 § 1 k.k. sięgają nieco głębiej oraz są bardziej zniuansowane”³⁴. Autorzy wskazują m.in. na takie funkcje, jak ochrona poczucia bezpieczeństwa społeczeństwa i zaufania do organów państwa, a także ochrona stanu bezpieczeństwa w zakładzie karnym³⁵. W tym kontekście osadzenie w zakładzie karnym w istocie różni się od odbywania kary w SDE.

Rozpatrując ten problem pod kątem prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, polegającego na realizowaniu państwowego prawa karania, należy zwrócić uwagę na bardzo istotną kwestię, jaką jest możliwość uchylecia zezwolenia na odbycie przez skazanego kary pozbawienia wolności w SDE, który uchyla się od wykonania obowiązków związanych z dozorem elektronicznym (art. 43zaa § 1 pkt 2 k.k.w.). W przypadku naruszenia obowiązków związanych z dozorem przez skazanego odwołanie zezwolenia na odbycie kary w SDE i ponowne osadzenie w więzieniu będzie urzeczywistnieniem realizacji wspomnianego państwowego prawa karania. Takie działanie nie zaszkodzi wymiarowi sprawiedliwości, który wywiązywać się będzie z obietnic

³¹ Słownik Języka Polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/bezposredni;2443986.html>; stan na 8.03.2024 r.

³² **W. Wróbel, A. Zoll**, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2014, s. 40: „Ustawodawca grupuje typy godzące w te same lub zbliżone dobra prawne w rozdziały [...]”; **I. Zgoliński**, w: *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. IV, **V. Konarska-Wrzošek** (red.), Warszawa 2023, art. 242.

³³ **M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek**, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. ...*

³⁴ **W. Ludźmierski, M. Tyralik**, *Przestępstwo samouwolnienia...*, s. 26.

³⁵ *Ibidem*, s. 27.

udzielonych obywatelom. Jedynym zagrożeniem dla wymiaru sprawiedliwości może być jego ewentualna nieudolność, jednak jest to kwestia, która nie powinna wpływać na interpretację przepisów.

Podsumowując dotychczasowe rozważania, uzasadnione wydaje się twierdzenie, że więcej argumentów przemawia za tym, aby uznać, że skazany odbywający karę pozbawienia wolności w SDE, naruszając obowiązki związane z dozorem elektronicznym, nie jest w stanie zrealizować znamion występku opisanego w art. 242 § 1 k.k.

3. Zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu

Autorzy cytowanych dotychczas opracowań zdają się pomijać tę kwestię być może z uwagi na skupienie się na orzeczeniach SN i odnoszenie się do argumentów Sądu, a mianowicie art. 244 k.k. i możliwość realizacji znamion tego typu czynu zabronionego przez skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w SDE. Problem ten dostrzega jednak w swojej pracy J. Kluza³⁶.

Wspomniany przepis przewiduje odpowiedzialność karną za niezastosowanie się do orzeczonych przez sąd zakazów oraz nakazów³⁷, których katalog zasadniczo pokrywa się z katalogiem środków karnych. Jak jednak wskazuje T. Razowski: „Przedmiotem ochrony przepisu art. 244 jest wymiar sprawiedliwości materializujący się **w orzeczeniu sądu, zawierającym zakaz/nakaz wymieniony w tym przepisie**. W zarysowanym kontekście SN posunął się przy tym tak daleko, że uznał, iż chodzi tu o orzeczenie **każdego sądu (cywilnego,**

³⁶ J. Kluza, *Przestępstwo samouwolnienia się. Uwagi na tle orzeczeń sądu najwyższego o sygn. I KZP 11/16 oraz I KZP 3/17*, Zeszyty Prawnicze 2018/18.2, s. 154.

³⁷ Dokładna treść art. 244 k.k. brzmi: „Kto nie stosuje się do orzeczonego przez sąd zakazu zajmowania stanowiska, wykonywania zawodu, prowadzenia działalności, zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu lub pracy w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego, a także w spółkach prawa handlowego, w których Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego posiadają bezpośrednio lub pośrednio przez inne podmioty co najmniej 10% akcji lub udziałów, wykonywania czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, prowadzenia pojazdów, wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych, wstępu na imprezę masową, przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, zakazu zbliżania się do określonych osób lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, zakazu posiadania wszelkich zwierząt albo określonej kategorii zwierząt albo nie wykonuje zarządzenia sądu o ogłoszeniu orzeczenia w sposób w nim przewidziany, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

administracyjnego lub karnego)³⁸ [...]. Akceptacja tego stanowiska [...] w prostej linii prowadzi przy tym do konieczności uznania, że **wyszczególnione przepisem art. 244 zakazy/nakazy nie mogą być identyfikowane ze środkami karnymi, lecz *lege non distinguente* obejmują swoim zakresem nakazy/zakazy orzeczone przez każdy sąd na podstawie każdej dopuszczalnej w systemie podstawy prawnej (a zatem również wynikającej np. z Kodeksu wykroczeń), *in fine* niekoniecznie nawet dotyczące strony procesowej** (zob. uchwała SN z 22.03.1994 r., I KZP 3/94, OSNKW 1994/5–6, poz. 29)³⁹. Wydaje się, że wykładając ten przepis w zaprezentowany powyżej sposób, nieuniknione jest przyjęcie odpowiedzialności skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w SDE, który naruszył obowiązki związane z dozorem. Skazany na karę pozbawienia wolności, którą odbywa w SDE, bez wątpienia ma zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu w czasie wykraczającym ponad ustalony przez sąd albo komisję penitencjarną. Każde opuszczenie miejsca wykonywania dozoru poza wyznaczonym czasem stanowić będzie zatem niezastosowanie się do orzeczonego przez sąd zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu. Co ciekawe, kara wymierzona za przestępstwo opisane w art. 244 k.k. może wynosić nawet 5 lat pozbawienia, podczas gdy w przypadku realizacji znamion, o których mowa w art. 242 § 1 k.k., są to maksymalnie 2 lata. Również w przypadku udaremnienia lub utrudnienia kontrolowania, w systemie dozoru elektronicznego (odbywanego w systemie dozoru mobilnego⁴⁰, tj. polegającego na bieżącym kontrolowaniu miejsca pobytu skazanego), orzeczonego w związku z zakazem wstępu na imprezę masową obowiązku⁴¹, karą, jaka grozi sprawcy, są maksymalnie 2 lata pozbawienia wolności. Dostrzegalna jest zatem systemowa niespójność w obrębie zaprezentowanych przepisów, której rozwiązanie przy pomocy metod wykładni może okazać się niemożliwe. Wydaje się, że takie różnicowanie odpowiedzialności

³⁸ Autor przywołuje w tym fragmencie postanowienie SN z 26.02.2004 r. (sygn. akt: I KZP 47/03) wraz z towarzyszącymi mu opracowaniami.

³⁹ T. Razowski, w: *Kodeks karny. Część szczególna...*

⁴⁰ Art. 43c § 1 zd. 2 k.k.w.: „Środki karne i zabezpieczające w systemie dozoru elektronicznego wykonuje się jako dozór zbliżeniowy lub mobilny”.

⁴¹ Art. 244a stanowi: „§ 1. Kto nie stosuje się do orzeczonego w związku z zakazem wstępu na imprezę masową obowiązku przebywania w miejscu stałego pobytu lub obowiązku stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania osoby skazanej albo ukaranej, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego Policji, w czasie trwania imprezy masowej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. § 2. Tej samej karze podlega, kto udaremnia lub utrudnia kontrolowanie, w systemie dozoru elektronicznego, orzeczonego wobec niego obowiązku, o którym mowa w § 1”.

karnej nie znajduje uzasadnienia w karygodności omawianych czynów. Być może większym stopniem karygodności *in abstracto* cechuje się udaremnienie lub utrudnienie kontrolowania, w systemie dozoru elektronicznego, skazanego, ponieważ wymaga oddziaływania na urządzenie nadawczo-odbiorcze, co może wiązać się nierzadko ze zniszczeniem mienia. Niezastosowanie się do orzeczonego przez sąd zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu przez skazanego polega na pozostawaniu poza miejscem wykonywania dozoru poza wyznaczonym czasem i nie wiąże się z oddziaływaniem na odbiornik.

Być może i w tym wypadku celem ustawodawcy nie było penalizowanie tego rodzaju zachowań, skoro w dalszym ciągu możliwe jest zastosowanie łagodniejszego środka w postaci odwołania zezwolenia na odbywanie kary pozbawienia wolności w SDE. W tym zakresie aktualne pozostają uwagi zawarte w rozdziale 2 niniejszej pracy.

Na koniec rozważań uzasadnione wydaje się postawienie pytania, czy kwalifikacja zachowania polegającego na opuszczeniu wyznaczonego miejsca pobytu przez skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w SDE z perspektywy art. 244 k.k. nie stanowiłaby przejawu naruszenia zakazu wykładni rozszerzającej przepisów prawa karnego. Zdaniem autora odpowiedź na to pytanie powinna być przecząca. Nie można bowiem przyjąć, że w omawianym przypadku dochodzi w jakikolwiek sposób do rozszerzenia pojęć, jakimi posługuje się kodeks karny. Wręcz przeciwnie – opuszczenie przez skazanego wyznaczonego miejsca pobytu wprost realizuje znamiona tego typu czynu zabronionego, co zostało omówione powyżej.

Rozwiązaniem problemu polegającego na realizacji znamion art. 244 k.k. mógłby okazać się zbieg przepisów ustawy, jednak aby to było możliwe, konieczne byłoby przyjęcie, że zachowanie skazanego polegające na niezastosowaniu się do obowiązków związanych z odbywaniem kary pozbawienia wolności w SDE realizuje znamiona typu czynu zabronionego opisanego w art. 242 § 1 k.k. Jak zostało jednak zaprezentowane w niniejszej pracy, brak jest podstaw dla takiego stanowiska, w związku z czym zbieg przepisów ustawy nie będzie przedmiotem niniejszego opracowania.

4. Zakończenie

Niniejszy artykuł miał na celu udzielenie odpowiedzi na pytanie, jak należałoby kwalifikować prawnokarnie zachowanie polegające na naruszeniu obowiązku pozostawania we wskazanym przez sąd albo komisję penitencjarną miejscu w wyznaczonym czasie przez osobę odbywającą karę pozbawienia wolności

w SDE. W świetle przedstawionych argumentów nieuzasadnione wydaje się kwalifikowanie takiego zachowania jako realizację występku samouwolnienia z art. 242 § 1 k.k., natomiast przyjęcie odpowiedzialności na podstawie art. 244 k.k. prowadzi do przyjęcia jeszcze wyższego zagrożenia sankcją karłą niż w przypadku przestępstwa samouwolnienia. To z kolei oznaczałoby prawdopodobnie nieuzasadnione zróżnicowanie sankcji karnej względem przewidzianej w art. 244a § 2 k.k. Rozwiązaniem tego problemu mogłaby być reakcja ustawodawcy polegająca na doprecyzowaniu opisu typów czynów zabronionych przewidzianych w kodeksie karnym, która byłaby tym bardziej pożądana, zważywszy na zasadę pewności prawa.

Bibliografia

Opracowania

- Górski A.**, *Wykonywanie kary w systemie dozoru elektronicznego a przestępstwo samouwolnienia (uwagi na marginesie wyroku Sądu Najwyższego, I KZP 3/17*)*, Państwo i Prawo 2019/4, s. 79–87.
- Kluza J.**, *Przestępstwo samouwolnienia się. Uwagi na tle orzeczeń Sądu Najwyższego o sygn. I KZP 11/16 oraz I KZP 3/17*, Zeszyty Prawnicze 2018/18.2, s. 141–154.
- Ludźmierski W., Tyralik M.**, *Przestępstwo samouwolnienia a system dozoru elektronicznego i praca poza zakładem karnym*, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 2021/XXV/1, s. 15–32.
- Mamak K.**, *Dozór elektroniczny – rozważania na tle kary pozbawienia wolności, kary ograniczenia wolności oraz przestępstwa samouwolnienia (art. 242 § 1 k.k.)*, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 2017/3.
- Poniatowski P.**, *Przestępstwa związane z odzyskaniem wolności przez osobę prawnie jej pozbawioną (art. 242 i 243 k.k.)*, Rozprawa doktorska przygotowana pod kierunkiem Prof. dra hab. Marka Mozgawy w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii WPiA UMCS w Lublinie, Lublin 2019.
- Razowski T.**, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, J. Giezek (red.), Warszawa 2021, art. 242.
- Szewczyk M., Wojtaszczyk A., Zontek W.**, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. Komentarz do art. art. 212–277d*, W. Wróbel, A. Zoll (red.), Warszawa 2017, art. 242.
- Wojtaszczyk A., Wróbel W., Zontek W.**, w: *System Prawa Karnego*, t. 8, *Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, L. Gardocki (red.), Warszawa 2013.
- Wróbel W., Zoll A.**, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2014.
- Zakrzewski P.**, w: *Kodeks karny. Komentarz*, J. Majewski (red.), Warszawa 2024, art. 242.
- Zgoliński I.**, w: *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. IV, V. Konarska-Wrzosek (red.), Warszawa 2023, art. 242.

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 17).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 127 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz.U., nr 191, poz. 1366).

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U., poz. 396 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U., poz. 428).

Orzecznictwo

Wyrok SN z 23.09.1992 r., III KRN 129/92, OSNKW 1993, nr 1–2, poz. 6.

Wyrok SN z 23.05.2014 r., III KK 16/14, LEX nr 1469141.

Wyrok SN (7) z 21.06.2017 r., I KZP 3/17, LEX nr 2334899.

Wyrok SN z 20.02.2024 r., I KK 459/23, LEX nr 3686365.

Wyrok SA w Krakowie z 18.09.2003 r., II AKa 230/03, LEX nr 82906.

Postanowienie SN z 19.01.2017 r., I KZP 11/16, LEX nr 3542245.

Postanowienie SN z 8.09.2020 r., III KK 278/19, LEX nr 3080611.

Strony internetowe

Biuro Dozoru Elektronicznego, <https://sw.gov.pl/jednostka/biuro-dozoru-elektronicznego>; stan na 8.03.2024 r.

Rządowy projekt ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, <https://orka.sejm.gov.pl/proc5.nsf/opisy/1237.htm>; stan na 8.03.2024 r.

Samouwolnienie się od dozoru (zagadnienie prawne Sądu Najwyższego), <https://www.dogmaty-karnisty.pl/2016/12/samouwolnienie-sie-od-dozoru/>; stan na 8.03.2024 r.

Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/bezposredni;2443986.html>; stan na 8.03.2024 r.

Kacper PRZYSADA

DOES A VIOLATION OF OBLIGATIONS RELATED TO SERVING A SENTENCE OF IMPRISONMENT UNDER THE ELECTRONIC SURVEILLANCE SYSTEM CONSTITUTE A SEPARATE CRIME?**Abstract**

Background: The subject of the research of this paper is an attempt to answer the question of the realization of the criminal act type's elements by a convict who violates the obligations associated with serving a sentence of imprisonment under the electronic surveillance system. The article focuses on the analysis of the elements of the types of criminal acts described in Article 242 § 1 and Article 244 of the Polish Criminal Code.

Research purpose: The purpose of the research is to interpret the elements of certain types of criminal acts and to determine whether there are grounds for assuming criminal liability of

a convict who does not fulfill the obligations imposed on him by the penitentiary court, in the case of granting permission to serve a sentence of imprisonment under the electronic surveillance system.

Methods: The work uses a dogmatic-legal method involving analysis of the legal norms contained in the Polish Criminal Code, as well as a theoretical-legal method (analysis of commentaries, monographs, articles, case law) and, to the extent necessary, a historical-legal method.

Conclusions: The behavior involving the violation of the obligation to remain in the place indicated by the court or the penitentiary commission at the appointed time by a person serving a sentence of imprisonment under the electronic surveillance system should not be qualified as the realization of the offense of self-liberation under Article 242 § 1 of the Polish Criminal Code. Such behavior meets the requirements of the type of criminal act described in Article 244 of the Criminal Code. However, this solution would lead to the assumption that such an act is subject to an even higher criminal sanction than in the case of the offense of self-liberation, which could mean an unjustified differentiation of the criminal sanction from that provided for in Article 244a § 2 of the Criminal Code.

Keywords: self-empowerment, electronic surveillance system, Polish criminal law.